

פעילות ליום הלאומי לגלישה בטוחה עבור תלמידי חטיבת הביניים בסימן: "ביחד טווים ברשת מעשים טובים"

פעילות מספר 4 העומדים מהצד

* הפעילות מבוססת על סדנה מתוך: לוק, ע', זכריה, מ' וברג, א' (בהכנה). פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות. ירושלים: משרד החינוך, שפ"י

היום הלאומי לגלישה בטוחה מוקדש לקידום שימוש בטוח, נכון ואחראי באינטרנט בקרב ילדים ובני נוער בישראל. בשנת תשע"ד יתמקד היום הלאומי בנושא: "ביחד טווים ברשת מעשים טובים", וזאת מתוך הבנה כי עשיית מעשים חיוביים ברשת מהווה מרכיב חשוב בחינוך לגלישה נבונה וליצירת מרחב בטוח ברשת האינטרנט עבור כולנו. בנוסף, יום זה יוקדש להכרת נורמות התנהגות ראויות ברשת; הקניית כישורי חיים להתמודדות במצבים שונים, תוך העלאת המודעות לסכנות; הכרת כלים טכנולוגיים והתנהגותיים מועילים וחיידוד תפקידה של הקבוצה בעת חשיפה לפגיעה באמצעות הרשת.

[למערך השיעור בנושא: העומדים מהצד](#)

[חומר רקע למורה:](#)

השימוש באינטרנט בקרב ילדים ובני נוער: היקף התופעה ומאפייני שימוש
בעשורים האחרונים אנו נמצאים בעיצומה של מהפכה טכנולוגית חסרת תקדים - המהפכה הדיגיטלית. השפעתה על מכלול תחומי חיינו - על התרבות במשמעותה הרחבה, על תהליכים פוליטיים ומדיניים, כלכליים, פיננסים ומסחריים, על המחקר, המדע וההתנהגות האנושית הגלובלית, הלאומית והאישית - היא עצומה. אחד הסממנים הבולטים ביותר של המהפכה הדיגיטלית הוא רשת האינטרנט, המהווה בו זמנית אמצעי שידור וקישור כלל

עולמי, מנגנון להפצת מידע ומדיום לשיתוף פעולה ואינטראקציה בין אנשים, ללא קשר למיקומם הגיאוגרפי.¹

בתוך כך, מיצובה של רשת האינטרנט בחייהם של ילדים ובני נוער הינו מרכזי ביותר. על פי מכון STS למעלה מ-90% מבני הנוער מדווחים כי הם משתמשים ברשת האינטרנט,² 91% מבני הנוער בישראל הגולשים באינטרנט חברים ברשת חברתית ומייחדים 3.8 שעות בממוצע לגלישה ברשת חברתית.³ מבט מעמיק על התופעה מגלה כי גלישה ברשתות החברתיות היא השימוש העיקרי ברשת של 25.3% מן הילדים בני ה-7 עד 9, ושיעור זה עולה ל-75% בקרב בני ה-16 עד 18⁴ (בהקשר זה חשוב לזכור כי השימוש ברשת הפייסבוק אינו מיועד לילדים מתחת לגיל 13 ושימוש בשירות ה-WhatsApp אינו מיועד לבני נוער מתחת לגיל 16).⁵ השימושים הנפוצים בהם בני נוער בעולם עושים שימוש ברשתות חברתיות הינם שליחת מסרים פרטיים וקבוצתיים, רישום תגובה בבלוג או על קיר של חבר, הערה על תמונה של חבר, שליחת מסרים מידיים או מסרונים והצטרפות לקבוצות. 25% מבני הנוער נוהגים לגלוש ברשתות חברתיות באמצעות טלפונים ניידים.⁶ חשוב לציין כי הגולשים ברשתות חברתיות עושים זאת במגוון רחב של מקומות, ובכלל זה בזמן השיעור, בנסיעה או בהמתנה לאוטובוס או לרכבת, בהפסקות בבית-הספר, בטיולים ובקניון.⁷

השימוש באינטרנט בקרב בני נוער: יתרונות ומענה על צרכים התפתחותיים

האינטרנט מאפשר למתבגרים לקבל מענה לצרכים האופייניים לגיל ההתבגרות ולהתמודד עם משימות התפתחותיות העומדות בפניהם.⁸

גיבוש הזהות האישית: זהו תהליך חשוב ומרכזי בגיל ההתבגרות, הכולל בדיקה של עמדות, ערכים, התנסות בחוויות שונות ושאלת שאלות. חקירה זו מאפשרת למתבגר, בסופו של

¹ "היעוץ החינוכי בעולם האינטרנט" (רחל ארהרד, בדפוס).

² סקר STS, שימוש באינטרנט במסגרת ה- world internet project, <http://data.isoc.org.il/data/109>

³ ילדים ברשתות חברתיות (אתי וייסבלאי, 2011)

⁴ בר חיון, "כ-70% מהילדים בגיל 13 חברים ברשתות החברתיות – כיצד נגן על הילדים מהאינטרנט?", **TheMarker**, 15 בפברואר 2010.

⁵ ווטסאפ- האם וכיצד ניתן להחזיר את השד לבקבוק? (אברום רותם, 2013)

⁶ Amanda Lenhart, Social Media & Mobile Internet Use Among Teens and Young Adults, Pew Internet and American Life Project, February 3rd, 2010.

⁷ TeenK, "בני נוער – מדיה, סגנון חיים וצרכנות, ממצאי סקרים כמותיים, ינואר-מאי 2010", בתוך: המועצה הלאומית לשלום הילד, **ילדים בישראל 2010 – שנתון סטטיסטי**, דצמבר 2010.

⁸ "מתחברים לטוב"- להיות הורים לילדים בעידן האינטרנט.

התהליך, לגבש זהות בוגרת ושלמה, הייחודית לו. המרחב האינטרנטי מאפשר למתבגר לדון בעמדותיו עם אחרים ולבדוק את תגובות הסביבה לערכים, למראה או לזהויות אותן הוא מאמץ.

שחרור מהתלות בהורים ויצירת זהות נפרדת: כחלק מהתהליך, על המתבגר ליצור לעצמו זהות עצמאית. תהליך זה אינו פשוט ומלווה בקונפליקט בין הרצון להיות עצמאי לבין הצורך בהגנת ההורים. האינטרנט נחוה על ידי המתבגרים כמרחב מרגש המתאים למילוי הצורך בהיפרדות, במיוחד כשההורים נתפסים כמי ש"לא מבינים בזה". באמצעות האינטרנט המתבגר יכול גם "לצאת לעולם הגדול" וגם להישאר בבית.

יצירת קשרים חברתיים: גלישה ברשתות חברתיות, פורומים וקבוצות דיון מאפשרת למתבגר לחוש חלק מקבוצה גדולה יותר, גם אם תחומי העניין שלו אינם נפוצים בקרב חבריו לכיתה או ליישוב. קבוצות אלו עשויות להוות קבוצות השתייכות חלופיות, ואף לספק הזדמנות להרחבת המעגל החברתי בקרב ילדים ובני נוער הדחויים על ידי קבוצת השווים להם. בנוסף, הן יכולות לשמש כקבוצות תמיכה בזמן משבר.

התנסות ביצירת קשרים בין אישיים קרובים: המרחב הוירטואלי מאפשר למתבגרים להתנסות בקשרים בין אישיים, לעתים מבלי להיחשף, מבלי להזדהות או באמצעות אימוץ זהויות אחרות. ההתפתחות הגופנית והמינית מעלה את רמת העוררות המינית, ושאלות הנוגעות לדימוי הגוף. גם כאן המתבגר יכול למצוא במרחב האינטרנט מענה לסקרנות ולהתלבטויות ומקור לידע.

תרבות ונורמות התנהגות ייחודיות המתפתחות ברשת:

ברשת מתקיים ההמשך הטבעי של ההווי האישי והחברתי המתקיים פנים אל פנים, אך הוא בעל מאפיינים ייחודיים: תיעוד, ריבוי שותפים, טשטוש הגבול בין הפרטי לציבורי, היעדר מנגנוני בקרה, אנונימיות, אי-נראות, היעדר קשר עין, צמצום תחושות ותקשורת בשפה כתובה. אנשים נוטים לבטא ברשת דברים שבמצבים רגילים לא היו חושפים- משתפים בסיפורים אינטימיים, חושפים פרטים אישיים, מצלמים את עצמם בסיטואציות שונות ומפרסמים תמונות שלהם עם חבריהם. במקביל, עלולה להתעצם נטייה להגיב בישירות, בבוטות ובאופן מעליב- תופעה הנקראת "אפקט הסרת העכבות המקוון"⁹.

בריונות ברשת:

"פגיעה מקוונת" מוגדרת כפגיעה מכוונת וחוזרת הנגרמת באמצעות כלים דיגיטאליים. כל כלי פרסום, הפצה ושיתוף ברשת האינטרנט, דוגמת דוא"ל, קבוצות דיון, אתרים, יומני רשת

⁹ פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות (עינב לוק, מיכל זכריה, אורית ברג- בהכנה).

ומשחקי רשת, יכול לשמש לצורך פגיעה מקוונת מסוגים שונים ובהם: הטרדה, הפצת שמועות, השפלה, התחזות, הפצת מידע אישי, הרחקה, מניעה והחרמה, הפחדה, אימים וסחיטה. צילום דיגיטאלי של תלמידים או מורים בשעת השפלה, בעת שהנפגע נופל קורבן לאלימות או במצבים אינטימיים, הפצת הצילום ופרסומו באמצעים דיגיטאליים היא אחת הצורות החמורות של פגיעה מקוונת. זוהי תופעה שבשנתיים האחרונות הפכה לנפוצה במיוחד, הן בעולם והן בישראל. חשוב להבחין תיאורטית בין "פגיעה מקוונת" אשר מתרחשת אך ורק במרחב הוירטואלי לבין מקרי אלימות אשר מתרחשים בעולם הממשי. לעיתים קרובות, נוצר רצף בין התנהגויות אלימות בעולם הממשי ובעולם המקוון ולהפך¹⁰.

מאפייני הפוגע והנפגע ברשת¹¹:

מה מניע את הפוגעים?

יכולים להיות מניעים רבים ושונים, אך יש מניעים ששכיחים יותר כאשר מדובר על בריונות ברשת:

- הפוגעים באינטרנט הם לא פעם אותם ילדים שפוגעים גם במרחב הפיסי. המניעים לפגיעה נובעים מסיבות שונות, וביניהן: כעס, עלבון, תסכול, אובדן שליטה עצמית ועוד.
- השאיפה לפופולריות: לא פעם ילדים ובני נוער מחקים פעולות שנעשו על ידי אחרים וזכו לחשיפה רבה. ככל שהתכנים קיצוניים יותר, כמות הצופים בתכנים והמצטרפים לקבוצות גדולה יותר וכך נוצרת חוויה של פופולאריות ותהילה.
- חוסר מודעות לתחושות ולרגשות המתעוררים בצד השני כתוצאה מהפגיעה, פעולה במטרה 'להצחיק', התנהגות אימפולסיבית ללא מחשבה מראש על ההשלכות.

מיהם הנפגעים?

- כל אחד עלול להיפגע.
- ילדים ובני נוער אשר דחויים ונפגעים גם בעולם הממשי.
- ילדים ובני נוער שחוששים מדחייה ומהשפלה.

¹⁰ אלימות וירטואלית בקרב בני נוער (רועי גולדשמיט, 2011).

¹¹ [מרחב האינטרנט כחלק ממרחב החיים והתמודדות עם אלימות באינטרנט](#) (אליזבט גלאון ומיכל זכריה, שפינט).

מסקר שנערך בשנת 2011 על ידי ראמ"ה (הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך) עולה כי שיעור התלמידים המדווחים על קורבנות אלימות תוך שימוש באמצעי תקשורת דיגיטליים דומה בכל שלבי הגיל: 9% מתלמידי כיתות ד'-ו', 7% מתלמידי כיתות ז'-ט' ו-7% מתלמידי כיתות י'-יא"¹².

כשאנו מתייחסים לפגיעה מקוונת, חשוב לזכור כי בכוחה לגרום לנזקים קשים הרבה יותר מפגיעה פיזית והשלכותיה רחבות ועמוקות יותר, בשל כמה סיבות¹³:

- העדר נוכחות ומגע פיסי בין הפוגע לנפגע מאפשרים מרחב נוח לביטוי האלימות שאיננו מוגבל על ידי מנגנוני פיקוח ובקרה חברתיים;
- הנפגע לעיתים כלל אינו מודע לפגיעה ואיננו יכול להימלט מנזקה;
- מגוון האפשרויות של הפצת המסרים בדרך מקוונת גדול הרבה יותר מאשר במרחב הפיסי;
- האמצעים המקוונים מאפשרים להכניס למעגל הפוגעים והנפגעים משתתפים רבים תוך זמן קצר. ריבוי הצופים ויכולתם להיות אקטיביים מעודד את הפוגע ומגדיל את עוצמת הפגיעה ואת היקפה;
- פגיעה מקוונת לעיתים איננה ניתנת להסרה והיא נשמרת ללא הגבלת זמן;
- הנגישות וקלות המימוש גורמים להתדרדרות מהירה מהתנהגות ללא כוונה לפגוע, לאלימות פוגענית;
- לפגיעה המקוונת השלכות חמורות על הנפגע. הקורבן מתקשה להגן על עצמו והוא עלול לחוות מצוקה פסיכולוגית דוגמת תסכול, דיכאון, כעס ופגיעה בהערכה עצמית ושינויי התנהגות כגון התבודדות או תוקפנות. הדחייה החברתית שנחווית בעקבות פגיעה מקוונת בגיל ההתבגרות עלולה להביא לתוצאות שליליות שישפיעו על הנפגע לאורך כל חייו.

---

¹² [ניטור רמת האלימות על פי דיווחי תלמידים: נתונים מתוך סקרי ניטור אלימות תשע"א ותשס"ט](#) (ראמ"ה, 2011).

¹³ מתוך עידית אבני, וד"ר אברום רותם, "[פגיעה מקוונת – Cyberbullying](#)", אוקטובר 2009, באתר מתקוונים לאתיקה, כניסה: 23 בינואר, 2011.

העומדים מהצד:

במקרים של בריונות, פרט לקורבנות שבדרך כלל מציקים להם באופן קבוע וחוזר, ופרט לבריון, שמבצע את העבירה באופן יזום ואקטיבי - נוכחים בסיטואציה ילדים ובני נוער נוספים אשר צופים דרך קבע במקרי בריונות. התנהגותם של הצופים הנוכחים במצבים אלו מבטאת את העמדה בה הם נוקטים ביחס למה שמתרחש. חלק מהילדים והמתבגרים מצטרפים למעשה הבריונות כאשר מישהו אחר התחיל אותה ומתפקדים כמסייעים לבריון. אחרים, אינם תוקפים באופן אקטיבי את הקורבן אך נותנים משוב חיובי לבריון (מספקים לו קהל, משסים אותו בקורבן על ידי צחוק או מחוות עידוד). לבסוף, נבחין באותם תלמידים שהתנהגותם היא אנטי בריונית: הם מנחמים את הקורבן, תומכים בו ומנסים לגרום לאחרים להפסיק את הבריונות. תלמידים אלו הם ה"מגינים".

המושג ה"עומדים מהצד" מקבל משמעות גדולה יותר כשמדובר במעשי בריונות המתבצעים במרחבי הרשת. מספר הצופים ברשת לעיתים קרובות הוא בגדר בלתי ידוע ועשוי להשתנות מיחידים ועד למאות ואף אלפים והצפייה אינה סינכרונית (כלומר אינה מתרחשת בהכרח בזמן הפגיעה). המעבר מתפקיד של צופה בלתי מעורב לשותף לפגיעה מתרחש ביתר קלות ברשת לעומת המעבר המתרחש פנים אל פנים. ילדים ובני נוער הופכים ביתר קלות לשותפים לפגיעה כאשר הם לוחצים על לחצן ה-LIKE / משתפים בתכנים פוגעניים/כותבים פוסט התנהגות פוגעת שמישהו אחר יזם¹⁴.

בכדי לאפשר לבני הנוער להתמודד עם מצבי חיים שונים, הן אלו המתקיימים בזירה הוירטואלית והן אלו המתקיימים מחוצה לה, עלינו לנהל עימם שיח בכיתה שיאפשר להם לברר את עמדותיהם בתהליך מוגן המנוהל באופן אחראי על ידי מבוגר-איש החינוך, להיחשף לדרכי התמודדות שונות של חבריהם לכיתה, לקבל חיזוק מתוך השיחה, להתווכח, להתעמת, לאמץ עמדות או להסכים איתן, ותוך כדי כך לברר ולגבש לעצמם את עמדותיו. התהליך מאפשר למתבגרים לראות את עצמם משתקפים ב"מראה של המבוגר", וכך, לקבל ידע על עצמם מנקודת מבט נוספת¹⁵. תהליך זה מוכר למתבגרים מתוך מפגשי "כישורי חיים", אותם מנחים המחנכים באופן תדיר ועקבי בכיתות. למעשה, הנושא של גלישה נבונה ואחראית ברשת ובתוך כך, בריונות ברשת, הוא נושא בלתי נפרד בו אנו עוסקים במפגשי "כישורי חיים". באמצעות שיח זה ניתנת לאנשי החינוך הזדמנות לשוחח עם הילדים על אירועים שחוו בעצמם (הצקות ברשת, קבוצות שנאה, חרם, הטרדות), להעלות שאלות בדבר נורמות התנהגות ברשת (איזה מידע אני מפרסם ברשת? כיצד אני נוהג כשאני רואה פגיעה באחר ברשת?) ולהעצים התנהגויות חיוביות ברשת (תרומה לקהילה, גיוס תלמידים למטרה משותפת, התנגדות לפגיעה באחר ועוד).

¹⁴ פיתוח אחריות אישית וחברתית והתמודדות עם בריונות (עינב לוק, מיכל זכריה, אורית ברג-בהכנה).

¹⁵ כישורי חיים- לחיות את החיים בכישורי חיים (מדריך להפעלת תכנית כישורי חיים בחטיבה העליונה).

במסגרת שיחות אלו, נרצה לחזק את כוחות הפרט, לפתח את היחסים הבין אישיים החיוביים בקבוצה ולהציב ציפייה ללקיחת אחריות חברתית, הבאה לידי ביטוי במסרים הבאים¹⁶:

- לא ניקח חלק בפעילות הפוגעת!
- חשוב לדווח על הפגיעה ולעמוד לצד מי שנפגע, לדווח, לתמוך, לסייע ולפנות/להפנות לעזרה.
- גם הפוגע זקוק לעזרה – מישהו שיעצור אותו לפני שהוא יעבור על החוק וישלם מחיר.
- לקבוצה יש כוח עמידה מול פוגע אחד או מול מספר פוגעים – אפשר וחשוב לשתף חברים, ולגייס אותם שיעזרו גם הם.
- כשאנחנו מצייתים לכללים שהפוגעים ברשת קובעים אנחנו הופכים אותם לכללים שלנו. לקבוצה יש כוח משותף לקבוע כללים חיוביים.
- חשוב לפנות למבוגרים בחיינו- הורים, מורים, יועצת, מנהלת ולעדכן לגבי פעילות שלילית המתקיימת ברשת. התנהגות זו אינה מהווה הלשנה, אלא דיווח היכול לסייע הן לצד הנפגע והן לצד הפוגע.

ומה אומר החוק?

במדינת ישראל אין עדיין חקיקה העוסקת באופן ישיר במקרי פגיעה ברשת, אך ישנם מספר חוקים אשר יכולים לעמוד לרשותם של החווים פגיעה:

מתוך חוק הגנת הפרטיות :

1. איסור הפגיעה בפרטיות - לא יפגע אדם בפרטיות של זולתו ללא הסכמתו.

2. פגיעה בפרטיות כוללת -

- בילוש או התחקות אחרי אדם, העלולים להטרידו, או הטרדה אחרת;
- צילום (לרבות הסרטה) אדם כשהוא ברשות היחיד;
- פרסום תצלומו של אדם ברבים בניסיון שבהן עלול הפרסום להשפילו או לבזותו;

---

¹⁶ [מרחב האינטרנט כחלק ממרחב החיים והתמודדות עם אלימות באינטרנט](#) (אליזבט גלאון ומיכל זכריה, שפינט).

- פרסומו של עניין הנוגע לצנעת חייו האישיים של אדם, או למצב בריאותו, או להתנהגותו ברשות היחיד.

3. הפוגע במזיד בפרטיות זולתו באחת הדרכים האמורות, דינו - מאסר חמש שנים.

מתוך חוק איסור לשון הרע 1965

1. לשון הרע מהי - לשון הרע היא דבר שפרסומו עלול -

- 1) להשפיל אדם בעיני הבריות או לעשותו מטרה לשנאה, לבוז או ללעג מצידם;
- 2) לבזות אדם בשל מעשים, התנהגות או תכונות המיוחסים לו;

החוק קובע עונש של עד שנת מאסר למי שמפרסם לשון הרע בכוונה לפגוע.

מתוך חוק יסוד כבוד האדם וחירותו 1992

1. עקרונות יסוד - זכויות היסוד של האדם בישראל מושתתות על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין, והן יכובדו ברוח העקרונות שבהכרזה על הקמת מדינת ישראל

2. שמירה על החיים, הגוף והכבוד - אין פוגעים בחייו, בגופו, או בכבודו של אדם באשר הוא אדם.

4. הגנה על החיים, הגוף והכבוד - כל אדם זכאי להגנה על חייו, על גופו ועל כבודו.

7. פרטיות וצנעת הפרט-

א. כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו.

ב. אין נכנסים לרשות היחיד של אדם שלא בהסכמתו

מערך השיעור:

גלישה בטוחה – העומדים מהצד	נושא השיעור
כיתות ז-ט	שכבת הגיל
60 דקות	משך השיעור
רציונל למורה	
<p>כיום, מהווה הרשת החברתית זירה בלתי נפרדת מחיי הילדים ובני הנוער. למעשה, זירה זו מהווה את ההמשך הישיר של האינטראקציות החברתיות המתקיימות פנים אל פנים. במרחב זה מתנסים הילדים ובני הנוער באפשרויות מרתקות ומגוונות ללמידה, בשיתוף מידע ובניהול ושימור קשרי חברות שאינם מוגבלים בזמן או במקום. לצד הזדמנויות אלה, הם עלולים להיתקל במצבים מורכבים שידרשו מהם להפעיל שיקול דעת ולקחת אחריות על מעשיהם. מצב אחד בו עלולים להיתקל הילדים ובני הנוער הינו בריונות ברשת- פעילות תוקפנית מכוונת וגלויה שמטרתה לפגוע באדם אחר באמצעות האינטרנט וכלים דיגיטליים שונים. ה"עומדים מהצד" הינו מושג המתייחס לילדים ובני נוער אשר עדים לפגיעה המתרחשת פנים אל פנים או במרחבי חיים אחרים, כגון הרשת. בהקשר זה, אנו מצפים מהם להציג אחריות חברתית וערבות הדדית: לא לקחת חלק בפעילות הפוגעת, לשמש כ"שומרי סף" (מגנים עבור החברים), לדווח על פגיעה וליזום התנהגויות חיוביות. חשוב לזכור כי מושג זה מקבל משמעות גדולה יותר בזיקה לרשת, זירה בה מעשי הפגיעה יכולים להתבצע ביתר קלות וחווית הפגיעה עלולה להתעצם בשל תפוצה רחבה ומהירה של תכנים.</p> <p style="text-align: right;">מטרות:</p> <p>1. ההד של העד: התלמידים ידונו בקשר שבין "לצפות" לבין "להיות" כדי לחדד את הנוכחות הפאסיבית שלנו כעדים ברשת.</p> <p>2. רגע, אני על MUTE? התלמידים יזהו את הקול שלהם ברשת כשהוא נשמע ואת הקול שלהם ברשת כשהוא לא נשמע, כדי לחדד את ההבנה שחוסר תגובה לאירועי פגיעה ברשת הוא בעצם מתן אישור לאירוע הפגיעה.</p>	

מהלך השיעור

חלק א'	<p>א. המורה תקריא לתלמידים את שני הסיפורים הבאים (לחילופין, ניתן לבקש מתלמידים שיקראו בקול):</p> <p style="text-align: center;">סיפור ראשון:</p> <p>את נכנסת לחנות, מעיפה מבט סביב. משהו בחלון שפונה לכביש תופס לך את העין...שתי נערות בערך בגילך. את לא רואה פנים אבל את רואה שהן מדברות על משהו, צוחקות...</p>
הקראת סיפורי מקרה ודין במליאה	

מתחבקות לרגע והנמוכה שביניהן רצה לכיוון הכביש, כנראה לכיוון האוטובוס שמתקרב בצדו השני של הכביש... אז היא יורדת בריצה מהמדרכה למעבר החצייה כשמהפינה מגיחה מכונית אדומה ופונה ימינה בדיוק כשהיא במעבר החצייה. את רצה לפתח החנות, צועקת לה "תזהרי!" אבל לא יוצא לך קול מהפה. כאילו שאת עומדת מול קיר זכוכית סגור ורחוק. את רצה לעברה, צורחת, אך ללא הועיל. ברחוב מסביבה אנשים הולכים ובאים, ואת משתגעת וצורחת – מה, חוץ ממני אף אחד לא רואה? ולמה, למה לא שומעים אותי?

רגע... אני על MUTE?

את קופאת על מקומך. ומתעוררת בבעתה מהחלום. איזה סיוט. את אומרת לעצמך בשקט את כל מה שניסית לצרוח: "תזהרי, תסתכלי, תעצרי!..." רק כדי לוודא שאת לא באמת על MUTE.

סיפור שני:

אתה יושב בבית מול המחשב, נע בין הפייסבוק ל-youtube, בודק מה חדש בפורום של ברצלונה, חוזר לפייס ורואה שהוא עוד פעם שם תמונה שלו בשחור עם המבט המוזר והפעם הוא הוסיף סטטוס "ממחר תראו רק צבעוני", וכולם כרגיל מגיבים ויורדים עליו – "העיקר שלא נראה אותך מחר!" ו- "קריפ דפוק תסתום כבר, את מי אתה חושב שאתה מעניין!" ואז משיהו מגיב – "הוא יותר קריפ מפריק, או פריק מקריפ?", וישר מקבל עשרה לייקים. וזה די דומה למה שכתבו לו בשבוע שעבר, אתמול ולפני שעה. אבל היום, כשישבתם יחד במעבדה במדעים הוא כל כך עזר לך ופירגן לך מול המורה, ולפני עשר דקות הוא שלח לך בפייס את הדו"ח מעבדה שהכנתם יחד ושהוא ארגן בבית, אז אתה יודע שהוא מחובר ורואה הכל ופתאום נמאס לך לשתוק. וכשמעלים תמונה של הפנים שלו מחוברת לגוף עירום ושמן במיוחד, אתה מחליט שלשם שינוי אתה רוצה להגיב ולכתוב לאחרים שיפסיקו עם השטויות שלהם... אבל המקלדת שלך לא מגיבה לך, היא כאילו מנותקת. וכבר התמונה קבלה 123 לייקים. אז אתה תופס את האייפון, מנסה לשלוח ווטסאפ והמסך לא מגיב למגע שלך. והלייקים לתמונה כבר עברו את ה-228, ואתה מנסה להתקשר מהטלפון הקווי אבל גם שם נשמעת רק דממה, וכבר יש 291 לייקים, אז אתה מנסה לצרוח לאחריך הגדול שיבוא רגע – ולא יוצא לך קול מהפה.

ואתה משתגע – למה לא שומעים אותי? למה אני לא מצליח להגיב?

רגע... אני על MUTE ?

אתה קופא על מקומך. מתעורר בבעתה מהחלום. איזה סיוט.... ואתה אומר לעצמך

<p>בשקט את מה שהיית אומר לו אם היה לך קול – "מספיק, תפסיקו! מאיפה מגיעה כל האכזריות הזאת?!" רק כדי לוודא שאתה לא באמת על MUTE.</p> <p>ב. המורה תנהל שיחה בכיתה בעקבות הקראת הסיפורים: - מה עוררו בכם הסיפורים? אילו מחשבות? רגשות? תחושות גופניות? - הדוברים בסיפור מספרים על חוויית השתיקה. האם חוויה זו מוכרת לכם? מי ומה משתיק אתכם?</p>	
<p>ג. המורה תבקש מהתלמידים להתחלק לזוגות. בזוגות יתבקשו לספר על אירוע שבו שתקו למרות שלא רצו לשתוק או שבדיעבד התחרטו ששתקו.</p> <p>ד. המורה תזמין את התלמידים להציג במליאה את הסיפורים שעלו בשיחה הזוגית. בהמשך לסיפורים, יתנהל דיון בנוגע לשאלות הבאות: - מה זה "להיות עדים" ברשת האינטרנט ובטלפונים הניידים? - המורה תיתן הסבר באשר למושג ה"עומדים מהצד": מושג זה מתייחס לילדים ובני נוער אשר עדים לפגיעה המתרחשת פנים אל פנים או במרחבי חיים אחרים, כגון הרשת. מספר הצופים ברשת לעיתים קרובות הוא בגדר בלתי ידוע ועשוי להשתנות מיחידים ועד למאות ואף אלפים והצפייה אינה סינכרונית (כלומר אינה מתרחשת בהכרח בזמן הפגיעה). המעבר מתפקיד של צופה בלתי מעורב לשותף לפגיעה מתרחש ביתר קלות ברשת לעומת בריונות המתרחשת פנים אל פנים. ילדים ובני נוער הופכים ביתר קלות לשותפים לפגיעה כאשר הם אוהבים (like), משתפים (share) או כותבים פוסט על דבר שמישהו אחר יזם. - לאחר מתן ההסבר, תשאל: כיצד משפיע "אפקט העומד מהצד" על ההתנהלות ברשת ובטלפונים הניידים? - מה זה "לעשות מעשה" כשאנו עדים לפגיעה באמצעות הרשת והטלפונים הניידים? - כולנו עדים להתנהלות פוגעת המתקיימת לעיתים באמצעות הרשת והטלפונים הניידים. כשאתם נחשפתם לאדם אחר שנפגע בדרך זו - מה עשיתם? מה לא עשיתם? מה הנחה אתכם? מה הייתם עושים בדיעבד?</p>	<p>חלק ב' עבודה בזוגות ודיון במליאה</p>
<p>בסיום הדיון, חשוב לגבש עם התלמידים מספר מסרים וכללים ללקיחת אחריות חברתית:</p> <ul style="list-style-type: none"> • לא ניקח לקחת חלק בפעילות הפוגעת! • חשוב לדווח על הפגיעה ולעמוד לצד מי שנפגע, לדווח, לתמוך, לסייע ולפנות/להפנות לעזרה. • גם הפוגע זקוק לעזרה – מישהו שיעצור אותו לפני שהוא יעבור על החוק וישלם מחיר. • לקבוצה יש כוח עמידה מול פוגע אחד או מול מספר פוגעים – אפשר וחשוב לשתף חברים, ולגייס אותם שיעזרו גם הם. 	<p>חלק ג' ניסוח מסרים ללקיחת אחריות חברתית במליאה</p>

<ul style="list-style-type: none"> • כשאנחנו מצייתים לכללים שהפוגעים ברשת קובעים אנחנו הופכים אותם לכללים שלנו. לקבוצה יש כוח משותף לקבוע כללים חיוביים. • חשוב לפנות למבוגרים בחיינו- הורים, מורים, יועצת, מנהלת ולעדכן לגבי פעילות שלילית המתקיימת ברשת. התנהגות זו אינה מהווה הלשנה, אלא דיווח היכול לסייע הן לצד הנפגע והן לצד הפוגע. <div data-bbox="438 459 1093 918" style="border: 1px solid black; border-radius: 20px; padding: 10px; text-align: center; background-color: #f9cb9c;"> <p>קולות רבים הופכים לקול אחד אבל לפעמים מספיק קול אחד שקט של רבים הוא כמו שקט של אחד 100 אחוז קול</p> </div>	
<p>בעקבות הפעילות הכיתתית יבנו התלמידים (ביחידים או בקבוצות) תוצר מתוקשב לבחירתם, אשר יביא לידי ביטוי את התובנות שעלו בכיתה בנושא השיעור. תוצרים אפשריים:</p> <ul style="list-style-type: none"> • סרטון (עד דקה וחצי) • מצגת • פוסטר • עלון הסבר • ציור • לוגו וסלוגן • דף ווב <p style="text-align: right;"><u>שימו לב:</u></p> <p>במידה והכיתה משתתפת בפעילות הפאנל ביום הלאומי לגלישה בטוחה, על המורה לבחור תוצר אחד, עפ"י הקריטריונים שלהלן, ולהעבירו דרך רכז התקשוב לאישור מנהל הפאנל.</p> <p style="text-align: right;"><u>הקריטריונים לבחירה:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מסר ברור התואם את הנושא שנבחר 2. שפה רהוטה ובהירה 3. יצירתיות 4. אסתטיקה 	<p>חלק ד' משימה מתוקשבת מסכמת</p>